

مطالعه تغییرات انگیزش پیشرفت و خودپنداره به واسطه یادگیری زبان دوم (زبان مورد مطالعه: انگلیسی)

طاهره خیری گلسفیدی^۱

شهربانو قهاری^۲

بلال نظریان^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۴/۱۹

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۲/۱

چکیده

مفاهیم خودپنداره و انگیزه پیشرفت جزء موضوعات اساسی در روانشناسی و نظام آموزشی می‌باشند. خودپنداره یکی از جنبه‌های مهم شخصیتی هر فرد و انگیزش یکی از عوامل اصلی دخیل در جریان فرآیند یاددهی^۰ یادگیری است؛ بنابراین ضروری است که دنبال برنامه‌هایی باشیم تا بتوان از آن طریق در بالا بردن خودپنداره و انگیزه پیشرفت آنان تلاش نمود. این پژوهش در نظر دارد تا به بررسی تأثیر آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجه بر خودپنداره و انگیزش پیشرفت زبان آموزان پردازد. برای این تحقیق در یک بررسی آزمایشی، از میان ۲۸۰ دانش‌آموز و دانشجوی ۳۰-۱۵ ساله شهرستان املش با استفاده از آزمون‌های خودپنداره راجرز و انگیزه پیشرفت هرمنس، ۱۶۰ نفر نمرات پایینی کسب کردند که از میان این افراد ۳۰ نفر به تصادف انتخاب و به دو گروه ۱۵ نفری شامل گروه آزمایش و گروه کنترل تقسیم شدند. گروه آزمایش طی ۶۳ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت آموزش زبان انگلیسی قرار گرفتند. سپس برای هر دو گروه مجدداً پس‌آزمون اجرا شد. پس از تحلیل داده‌ها به کمک آزمون‌های آماری t و تحلیل کوواریانس یافته‌ها حاکی از این بود که در مرحله پس‌آزمون در دو گروه از نظر متغیرهای خودپنداره و انگیزه پیشرفت ($p < 0/05$) تفاوت معناداری دارد. به‌عبارت‌دیگر در گروه آزمایش، خودپنداره بهبود و انگیزش پیشرفت آن‌ها افزایش معناداری پیدا کرد. نتایج نشان داد که آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجه می‌تواند بر بهبود خودپنداره و افزایش انگیزه پیشرفت افراد مؤثر باشد.

واژگان کلیدی: انگیزش پیشرفت، آموزش زبان انگلیسی، زبان خارجه، خودپنداره

۱. مدرس روانشناسی دانشگاه پیام نور kheiri_t@yahoo.com

۲. استادیار بهداشت روان دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان

Michka2004@gmail.com

۳. کارشناس ارشد مدیریت دانشگاه پیام نور (نویسنده مسؤل) balal.nazaryan@yahoo.com

مقدمه

یکی از ویژگی‌هایی که جامعه‌های انسانی را از جامعه‌های جانوران جدا می‌کند، کاربرد زبان است. زبان، بخش بسیار مهم هر نوع فرهنگ انسانی را تشکیل می‌دهد و ابزار اجتماعی قدرتمندی است که ما از کودکی آن را فرا می‌گیریم. وقتی ما زبان مربوط به فرهنگ دیگری را بررسی می‌کنیم، درمی‌یابیم که فقط کلمات و دستور زبان نیستند که در آن فرهنگ، ممکن است با فرهنگ ما فرق داشته باشد. اگر بپذیریم افرادی که به زبان‌های مختلفی سخن می‌گویند، رسوم و اندیشه‌های مختلفی دارند، این سؤال مطرح می‌شود: آیا زبان‌های مختلف به شیوه‌های مختلف تفکر می‌انجامد؟ اگرچه درباره میزان [دخالت] زبان در تفکر، اختلاف نظرهایی وجود دارد (برای مثال مراجعه شود به کرودرز^۱، ۱۹۹۶)، اما وقتی درباره افراد بزرگسال صحبت می‌کنیم، درمی‌یابیم که کلمات و زبان در قسمت اعظم تفکر ما نقش دارند (لاند، ۱۳۸۹؛ ترجمه قاسم‌زاده).

تدریس و یادگیری زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم، تفاوت‌هایی با سایر درس‌ها دارد. از طرفی، دانش‌آموز برای درک مطلب انگلیسی، باید معنی واژگان و ارتباط آن‌ها با یکدیگر را کشف کرده، آنگاه مفهوم کلی درس را فرا بگیرد. از طرف دیگر، متفاوت بودن ساختار جملات زبان انگلیسی با ساختار زبان فارسی و ارتباط زنجیرهای بین واژگان، موجب می‌شود تا یادگیرنده از شیوه‌های یادگیری متفاوت با شیوه‌های سایر دروس استفاده کند (اسدزاده و همکاران، ۱۳۸۷).

برخی از مطالعات نشان می‌دهند که کسب مهارت‌های زبانی به جای آنکه محصول رشد شناختی باشد، شتاب‌دهنده رشد شناختی‌اند (لاند، ۱۳۸۹؛ ترجمه قاسم‌زاده). در این میان خودپنداره^۲، چارچوبی شناختی است که به واسطه آن به سازمان‌بندی آنچه درباره خویش می‌دانیم، می‌پردازیم و اطلاعاتی را که به خود مربوط می‌شوند، بر پایه آن پردازش می‌کنیم (تقی‌زاده، ۱۳۷۹). یکی از ضروری‌ترین مباحثی که در زندگی هر انسانی مطرح است و در موفقیت‌ها و شکست‌های فرد تأثیری مستقیم دارد نگرش فرد نسبت به خود است، دانش‌آموزی که به ظرفیت‌ها و توانایی‌های خود اعتماد داشته باشد از نظر بهداشت روانی در شرایط خوبی خواهد بود و به موفقیت‌های فراوانی خواهد رسید (فرشاد و همکاران، ۱۳۹۴).

-
1. Crothers
 2. Self-Concept

خودپنداره دانش آموز تأثیر زیادی بر عملکرد او در مدرسه دارد. به خصوص این که دانش آموز، خود را وجود مدار و یا افزایشی بیند تأثیرات ضمنی مستقیمی در انگیزش تحصیلی^۱ او دارد (شعاری نژاد، ۱۳۸۳).

انگیزش از مقوله‌های بسیار مهم در آموزش به حساب می‌آید و از دیدگاه معلمان مهم‌ترین انگیزه‌ها، انگیزه‌های مربوط به یادگیری و پیشرفت تحصیلی است. (استیپک^۲، ۱۳۸۰؛ ترجمه رمضان زاده). انگیزش پیشرفت عبارت است از میل و علاقه فرد به انجام یک کار، فائق آمدن بر موانع، از دیگران سبقت گرفتن و رقابت کردن با آنها از طریق کوشش زیاد برای انجام بهتر کارها (فرشاد و همکاران به نقل از ساعتچی، ۱۳۹۴). دانش آموزانی که از انگیزش پیشرفت^۳ بالا برخوردارند در مقایسه با سایر دانش آموزان، نمرات تحصیلی بهتر و موفقیت آموزشی بالاتری دارند. مشکلات انگیزشی باعث می‌شود که دانش آموزان متناسب با توانایی، استعداد و شایستگی خودشان عمل نکرده و پایین‌تر از حد انتظار کار نمایند (استیپک، ۱۳۸۰؛ ترجمه رمضان زاده).

بر این اساس، پژوهش حاضر در نظر دارد با توجه به تأثیر آموزش زبان خارجه روی متغیرهای شناختی به بررسی تأثیر این آموزش بر روی خودپنداره و انگیزش پیشرفت دانش آموزان و دانشجویان بپردازد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک طرح تجربی و از نوع پیش‌آزمون^۴ پس‌آزمون با گروه آزمایش و کنترل است. جامعه مورد بررسی، دانش آموزان و دانشجویان ۳۰-۱۵ ساله شهرستان املش بودند. از میان ۲۸۰ نمونه‌ای که به پرسشنامه پاسخ داده‌اند، تعداد ۳۰ نفر که نمرات پایینی را کسب کردند به صورت تصادفی انتخاب و در گروه‌های آزمایش و کنترل جای گرفتند. یکی از ابزارهای این تحقیق، آزمون خودپنداره راجرز است که در سال ۱۹۶۱ ساخته شد و شامل دو فرم الف و ب می‌باشد. در هر فرم مجموعه‌ای یکسان از ۲۵ صفت شخصیتی متضاد ارائه شده که آزمودنی باید در پاسخگویی به فرم الف بر اساس اینکه خود را در ارتباط با هر صفت چگونه می‌بیند، توصیف کند. پس از تکمیل فرم الف، آزمودنی باید در

-
1. Educational Motivation
 2. Stipek
 3. Achievement Motivation

پاسخگویی به فرم ب بر اساس اینکه چگونه می‌خواهد باشد، به توصیف فرد ایده آل خود بپردازد. نمرات مورد نظر از زوج‌های صفات متضاد در دامنه‌ای از نمرات ۱ تا ۷ قرار دارند. در نمره‌گذاری این آزمون میزان تفاوت نمرات آزمودنی برای هر صفت از فرم‌های مذکور محاسبه می‌شود. اگر نمره به دست آمده بین ۰ تا ۷ باشد فرد از خودپنداره مثبتی برخوردار است. چنانچه نمره آزمودنی از ۷ بالاتر باشد، نشانه خودپنداره منفی و ضعیف است. روایی این پرسشنامه ۰/۸۹ و ضریب همبستگی بین دو بخش آزمون ۰/۸۲ گزارش شده است. روایی و پایایی آن در مطالعات داخل (معطری، آلفای کرونباخ ۰/۸۷ و روایی همزمان ۰/۸۱) و خارج کشور (بیرندت، پایایی و روایی به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۶۷) مورد تأیید قرار گرفته است (معطری و همکاران، ۱۳۸۴).

ابزار دیگری که در این تحقیق به کار رفته است، پرسشنامه انگیزش پیشرفت هرمنس می‌باشد که آن را بر مبنای دانش نظری و تجربی موجود درباره نیاز به پیشرفت و با بررسی پژوهش‌های مربوط در سال ۱۹۹۷ تهیه کرده است. این پرسشنامه شامل ۲۹ سؤال چهارگزینه‌ای است. پرسشنامه‌ها به صورت جملات نیمه‌تمام بیان شده و به دنبال هر جمله ناتمام ۴ گزینه داده شده است. به این گزینه‌ها برحسب اینکه انگیزه پیشرفت را زیاد به کم یا کم به زیاد باشد، نمره‌های ۴ تا ۱ یا ۱ تا ۴ تعلق می‌گیرد (هرمنس، ۱۹۹۷). نمرات کلی این آزمون بین ۲۹ تا ۱۱۶ است که نمرات پایین نشان‌دهنده انگیزه پیشرفت پایین و نمرات بالا نشانه انگیزه پیشرفت بالا می‌باشد. هرمنس برای برآورد روایی آزمون، روش اعتبار محتوا را به کار گرفت که بنیان آن بر پژوهش‌های پیشین درباره انگیزش پیشرفت است. او همچنین ضریب همبستگی دو پرسش را با رفتارهای پیشرفت‌گرا برآورد کرد که نشان‌دهنده روایی بالای آزمون ($r = 0/88$) می‌باشد. برای برآورد پایایی نیز دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی پس از گذشت ۳ هفته به کار گرفته شد که پایایی آن به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۵ به دست آمد. هومن و عسگری (۱۳۷۹) پژوهشی را با هدف ساخت، اعتباریابی، رواسازی و هنجاریابی آزمون انگیزه پیشرفت هرمنس روی گروه نمونه‌ای به حجم ۱۰۷۳ نفر (۵۶۰ دختر و ۵۱۳ پسر) از دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان ساوه و حومه که با روش نمونه برداری چند مرحله‌ای انتخاب شدند، اجرا نموده‌اند. ضریب اعتبار^۱ آزمون با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۰۳ گزارش شده است که تأییدکننده اعتبار مطلوب آزمون می‌باشد. اجرای

1. Reliability

روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی در پژوهش درباره روایی پرسشنامه نشان می‌دهد که مواد پرسشنامه به گونه کلی با یک عامل همبسته است. چرخش عامل‌ها به شیوه کوارتیماکس^۱ برای ساده سازی ساختار پرسشنامه نشان می‌دهد که ساختار نظری پرسشنامه از هفت عامل (داشتن پشتکار، اعتماد به نفس، ادراک پویا از زمان، فرصت جویی، سخت کوشی، توجه به ملاک شایستگی در انتخاب دوست، سطح آرزوی بالا و آینده نگری) با بار عاملی دستکم ۰/۳ تشکیل می‌شود که بیانگر روایی سازهی قابل قبول برای پرسشنامه است.

پس از انتخاب گروه‌ها و پاسخگویی به پرسشنامه‌های فوق، آنگاه گروه آزمایش به مدت ۸ ماه که شامل دو جلسه ۹۰ دقیقه‌ای در هفته بود، تحت آموزش مستمر زبان انگلیسی قرار گرفتند. این آموزش‌ها شامل آموزش و تقویت مهارت‌های چهارگانه زبان انگلیسی از جمله خواندن، نوشتن، صحبت کردن و گوش دادن به همراه تمرینات و پیگیری‌های بیشتر در خانه بود. در تمام این مدت گروه کنترل هیچ‌گونه آموزش خاصی در این زمینه دریافت نکرد.

یافته‌های پژوهش

میانگین سنی افراد مورد بررسی در گروه آزمایش برابر ۱۹/۶۷ (۲۷-۱۵) با انحراف استاندارد ۴/۵۳ و در گروه کنترل برابر ۱۹/۴۷ و (۳۰-۱۵) با انحراف استاندارد ۴/۶۳ می‌باشد. دو گروه مورد بررسی ترکیبی از هر دو جنس مرد و زن را شامل می‌شوند. در ابتدا، بررسی‌ها نشان داد که مقدار t محاسبه شده برای بررسی میانگین نمرات پیش‌آزمون گروه آزمایش و گروه کنترل در متغیرهای خودپنداره و انگیزه پیشرفت معنادار نیست. به عبارت دیگر متغیرهای پژوهش در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل قبل از آموزش زبان انگلیسی به لحاظ آماری تفاوت معناداری نداشتند که در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. آزمون t مستقل برای مقایسه نمرات پیش‌آزمون گروه آزمایش و کنترل بر اساس

متغیرهای پژوهش

متغیر	شاخص گروه	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
خود پنداره	آزمایش	۱۰/۱۸	۱/۷۷	۱/۲۴	۲۸	۰/۲۳

			۱/۷۵	۱۰/۹۷	کنترل
			۶/۱۶	۸۵/۴۷	آزمایش
۰/۴۴	۲۸	۰/۷۹	۷/۱۹	۸۳/۵۳	کنترل

فرضیه اول پژوهش بیان دارد که «آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجه^۱ (EFL) بر افزایش انگیزه پیشرفت زبان آموزان مؤثر است» که نتایج به‌دست آمده بر اساس تحلیل کوواریانس و معناداری F نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین میانگین‌های گروه آزمایش و گروه کنترل در انگیزه پیشرفت وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر، آموزش زبان انگلیسی در میزان انگیزه پیشرفت گروه آزمایش تغییرات مثبت ایجاد کرده است.

جدول ۲. آزمون‌های چند متغیره بر اساس متغیرهای پژوهش

مقدار	F	df	خطا	Df	فرضیه	سطح معناداری	مجذور اتا	اثر
۰/۹۹۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۳۰۷۸/۷۲۳ ^a	۰/۹۹۶	اثر پیلایی	۰/۰۰۱	
۰/۹۹۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۳۰۷۸/۷۲۳ ^a	۰/۰۰۴	لامبدای ویلکز		
۰/۹۹۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۳۰۷۸/۷۲۳ ^a	۲۲۸/۰۵۴	اثر هتلینگ		
۰/۹۹۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۳۰۷۸/۷۲۳ ^a	۲۲۸/۰۵۴	بزرگ‌ترین ریشه‌روی	۰/۰۰۱	
۰/۲۲۲	۰/۰۳۴	۲۷	۲	۳/۸۴۴ ^a	۰/۲۲۲	اثر پیلایی		
۰/۲۲۲	۰/۰۳۴	۲۷	۲	۳/۸۴۴ ^a	۰/۷۷۸	لامبدای ویلکز		
۰/۲۲۲	۰/۰۳۴	۲۷	۲	۳/۸۴۴ ^a	۰/۲۸۵	اثر هتلینگ	۰/۰۰۱	
۰/۲۲۲	۰/۰۳۴	۲۷	۲	۳/۸۴۴ ^a	۰/۲۸۵	بزرگ‌ترین ریشه‌روی		

جدول شماره (۲) نتیجه تحلیل را نشان می‌دهد، همان‌گونه که ملاحظه می‌شود در قسمت نمونه که شامل دو گروه (آزمایش و کنترل) می‌شود، سطح معنی‌داری آزمون لاندا ۰/۰۳۴ است که می‌توان نتیجه گرفت آموزش زبان خارجی در افزایش میزان انگیزه پیشرفت زبان آموزان تأثیر مثبت داشته است. اگرچه میزان انگیزه پیشرفت زبان آموزان برای گروه آزمایش در هر دو مرحله بالاتر از گروه کنترل بوده اما میزان نمره خودپنداری گروه آزمایش در مرحله دوم افزایش یافته است که حکایت از مؤثر بودن آموزش زبان دارد.

1. English as a Foreign Language

جدول ۳. آزمون‌های چند متغیره

مقدار	F	درجه آزادی خطا	درجه آزادی فرضیه	سطح معناداری	مجذور اتا	اثر
۰/۹۷۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۵۴۵/۴۶۵a	۰/۹۷۶	اثر پیلایی
۰/۹۷۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۵۴۵/۴۶۵	۰/۰۲۴	لامبدای ویلکز
۰/۹۷۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۵۴۵/۴۶۵a	۴۰/۴۰۵	اثر هتلینگ
۰/۹۷۶	۰/۰۰۱	۲۷	۲	۵۴۵/۴۶۵	۴۰/۴۰۵	بزرگ‌ترین ریشه‌روی
۰/۱۹۳	۰/۰۵۶	۲۷	۲	۳/۲۲۳a	۰/۱۹۳	اثر پیلایی
۰/۱۹۳	۰/۰۵۰	۲۷	۲	۳/۲۲۳a	۰/۸۰۷	لامبدای ویلکز
۰/۱۹۳	۰/۰۵۶	۲۷	۲	۳/۲۲۳a	۰/۲۳۹	اثر هتلینگ
۰/۱۹۳	۰/۰۵۶	۲۷	۲	۳/۲۲۳a	۰/۲۳۹	بزرگ‌ترین ریشه‌روی

فرضیه دوم پژوهش بیان دارد که «آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجه (EFL) بر خودپنداره زبان آموزان مؤثر است»؛ معناداری F در نتایج تحلیل کوواریانس نشان می‌دهد که بین میانگین گروه آزمایش و گروه کنترل در خودپنداره تفاوت معناداری وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر، آموزش زبان انگلیسی در خودپنداره تغییرات مثبت ایجاد کرده است.

جدول شماره (۳) نتیجه تحلیل را نشان می‌دهد، همان‌گونه که ملاحظه می‌شود در قسمت نمونه که شامل دو گروه (آزمایش و کنترل) می‌شود سطح معنی‌داری آزمون دقیقاً ۰/۰۵ به‌دست آمده که می‌توان نتیجه گرفت آموزش زبان خارجی در افزایش میزان خودپنداره زبان آموزان تأثیر مثبت داشته است. اگرچه میزان خودپنداره زبان آموزان برای گروه آزمایش در هر دو مرحله بالاتر از گروه کنترل بوده اما میزان نمره خودپنداره گروه آزمایش در مرحله دوم افزایش یافته است که حکایت از مؤثر بودن آموزش زبان دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجه بر خودپنداره و انگیزش پیشرفت زبان آموزان که شامل دانش‌آموزان و دانشجویان بودند مؤثر است. در

زمینه تأثیر آموزش زبان خارجه بر پدیده‌های روان‌شناختی تحقیقات کمی در ایران صورت گرفته است. البته در میان پژوهش‌های صورت گرفته پیرامون تأثیرات آموزش زبان خارجه، می‌توان به پژوهش هکل^۱ در سال ۲۰۱۲ با موضوع تأثیرات مثبت یادگیری زبان خارجه بر مغز، افزایش خلاقیت، تفکر عینی، انعطاف‌پذیری و مهارت‌های ریاضی اشاره نمود.

پژوهش مصطفی و ساندايانا^۲ (۱۹۹۳) در رابطه با تأثیر آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجه بر ارتباطات میان فرهنگی و غیرکلامی نیز با پژوهش‌های پیشین در این زمینه همسوست. لطفی و محمودی (۲۰۱۱) نیز تحقیقی همسو در ارتباط با تأثیر آموزش زبان انگلیسی بر روی زبان مادری و زبان اول فرد دارند. مطالعات گاردنر و لمبرت^۳ (۱۹۷۲)، تحقیقات مربوط به مدل اجتماعی/روانشناسی گاردنر^۴ (۱۹۸۳-۱۹۸۵)، لوکمانی^۵ (۱۹۷۲)، دورنی^۶ (۱۹۹۰، ۱۹۹۴)، کرمر^۷ (۱۹۹۳) (به نقل از پرورش، ۲۰۰۴) و نیز بانیا و چنگک^۸ (۲۰۰۳) همگی به نقش متقابل بین انگیزش و یادگیری زبان دوم اشاره دارند. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، تحقیقی که مستقیماً به تأثیر یادگیری زبان دوم بر انگیزش پیشرفت افراد باشد، یافت نشد. تنها در یک طرح پژوهشی توسط بانیا و چنگک (۱۹۹۷) به نقش جنسیت در این زمینه پرداخته شده است که اذعان می‌دارد، زنان از استراتژی‌های شناختی بیشتری در یادگیری زبان و به‌کارگیری آن استفاده می‌کنند و بیشتر تمایل دارند به سطوح بالاتر دست یابند، به‌عبارت‌دیگر انگیزه پیشرفت بالاتری دارند.

اگرچه طبق بررسی‌های محقق، پژوهش‌هایی که مستقیماً آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجه بر خودپنداره زبان آموزان را ثابت کنند، یافت نشد ولی پژوهش علی نژاد (۱۳۸۹) نشان داد که خودکارآمدی بالا (جزئی از خودپنداره کلی فرد) بر روی پیشرفت تحصیلی مؤثر بوده و باعث پیشرفت زبانی بیشتر می‌شود. تحقیقات انجام شده از عوامل دیگر مؤثر بر خودپنداره از جمله جنس، سن، پیشرفت تحصیلی، فعالیت بدنی، برخی عوامل خانوادگی، وضعیت اجتماعی^۹ اقتصادی حکایت دارد؛ بهرام و شفیع‌زاده (۱۳۸۳)،

-
1. Heckel
 2. Musthafa & Sundayana
 3. Gardner & Lambert
 4. Gardner
 5. Lukmani
 6. Dorny
 7. Kremer
 8. Banya & Cheng

شیخ‌الاسلامی و لطیفیان (۱۳۸۱)، نجار پور استادی (۱۳۸۷)، حسن‌زاده و حسینی (۱۳۸۴)، کاوسیان و کدیور (۱۳۸۴) و نویدی (۱۳۸۲) ولی درباره تأثیر عاملی چون آموزش زبان دوم روی خودپنداره، پژوهشی یافت نشد. این تحقیق با محدودیت‌هایی نیز روبرو بوده است که مهم‌ترین آن‌ها در دسترس نبودن پژوهش‌هایی با موضوع مشابه بود که مقایسه و ارزیابی یافته‌ها را دشوار می‌کرد. علاوه بر آن عواملی چون تأثیرات معلم، روش تدریس او، تفاوت هوشی افراد و سایر عوامل محیطی پیرامون دانش‌آموز و دانشجو در نظر گرفته نشدند. همچنین گروه‌های نمونه شامل هر دو جنس مرد و زن بودند لذا مقایسه ویژگی‌ها در بین دو جنس به صورت جداگانه و یا به تفکیک میسر نبود که برای تحقیقات آتی پیشنهاد می‌گردد. فراگیری زبان خارجه جزء مهارت‌های دنیای مدرن است که در مقایسه با نیم‌قرن پیش روزه‌روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. در دهه اخیر خانواده‌ها توجه بیشتری به این امر نموده‌اند درحالی که متأسفانه نظام آموزشی کشور هنوز از آن غافل است. انجام پژوهش‌هایی در زمینه تأثیرات جانبی این آموزش و به خصوص تأکید بر کیفیت آن می‌تواند باعث جلب توجه بیشتر مسئولان آموزشی و پرورشی کشور به این مقوله مهم گردد.

منابع

- استیک، دیورا. (۱۳۸۰). انگیزش برای یادگیری، ترجمه حسن رمضان زاده. مشهد: دنیای پژوهش. سال انتشار اثر به زبان اصلی (۱۹۹۵)
- اسدزاده، حسن. محمودی راد، سارا و فرخی، نورعلی. (۱۳۸۷). مقایسه اثربخشی تدریس مبتنی بر نظریه طرح واره و روش سنتی در درس زبان انگلیسی سال اول دبیرستان. فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، دوره ۴، شماره ۱۲، تابستان ۱۳۸۷، صص ۲۲-۳۹.
- بهرام، عباس و شفیق‌زاده، محسن. (۱۳۸۳). تعیین اعتبار و پایایی پرسشنامه خودپنداره و بررسی عوامل مؤثر بر آن در دانش‌آموزان مقاطع تحصیلی شهر تهران، شورای پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری.
- تقی‌زاده، محمد احسان. (۱۳۷۹). باد بی آرام نوجوانی. اصفهان: یکتا.

حسن‌زاده، رمضان و حسینی، سید حمزه. (۱۳۸۴). *ارتباط بین خودپنداره کلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان*، دانش و پژوهش در روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان) - شماره ۲۴.

شعاری نژاد، علی اکبر. (۱۳۸۳). *روانشناسی رشد*. تهران: اطلاعات.

شیخ‌الاسلامی، راضیه و لطیفیان، مرتضی. (۱۳۸۱). *بررسی رابطه ابعاد خودپنداره با سلامت عمومی و مؤلفه‌های آن در دانشجویان دانشگاه شیراز*، مجله تازه‌های علوم شناختی، سال ۴، شماره ۱.

علی‌نژاد، مریم. (۱۳۸۹). *رابطه بین خودپنداره و پیشرفت تحصیلی دانشجویان زبان انگلیسی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

فرشاد، محمدرضا. سلیمی بجزستانی، حسین. اسماعیلی، کوروش و حبیبی، یوسف. اثرات مستقیم و غیرمستقیم کیفیت رابطه والدین (پدر و مادر)، انگیزه پیشرفت و انگیزه تحصیلی بر عزت نفس دانش‌آموزان. *فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی*، دوره ۱۱، شماره ۳۶، تابستان ۱۳۹۴، صص ۱۶-۱.

کاوسیان، جواد و کدیور، پروین. (۱۳۸۴). *نقش برخی عوامل خانوادگی در خودپنداره دانش‌آموزان دبیرستانی*. *فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، سال پنجم، شماره ۱۹. لاند، نیک. (۱۳۸۹). *زبان و اندیشه*، ترجمه حبیب‌الله قاسم‌زاده. تهران: ارجمند. سال انتشار اثر به زبان اصلی (۱۹۵۶)

نجم‌پور استادی، سعید. (۱۳۸۷). *رابطه جو خانوادگی، خودپنداره، عزت‌نفس و پایگاه اقتصادی اجتماعی بر شکل‌گیری هویت جوانان*. *اندیشه و رفتار*، دوره سوم، شماره ۹. صص ۴۹-۵۸.

معطری، مرضیه. سلطانی، علی. موسوی نسب، مسعود و آیت‌اللهی، علی رضا. (۱۳۸۴). *تأثیر آموزش حل مسئله بر خودپنداری دانشجویان پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) شیراز*. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، پائیز و زمستان ۱۳۸۴؛ ۵(۲): ۱۴۷ تا ۱۵۵.

نویدی، احمد. (۱۳۸۲). بررسی سهم مشترک و اختصاصی متغیرهای عملکرد تحصیلی قبلی، خودپنداره تحصیلی و هوش عمومی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۷۶.

هرمنس. (۱۳۷۶). پرسشنامه انگیزه پیشرفت. ترجمه ابوالفضل کرمی. تهران، مرکز نشر روانسنجی. سال انتشار اثر به زبان اصلی (۱۹۹۷)

هومن، حیدرعلی و عسگری، علی. (۱۳۷۹). تهیه و استاندارد کردن آزمون انگیزه پیشرفت. فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناختی، ۱۱، ۳۲-۹.

- Banya, Kingsleg. & Cheng, Maria. H. (1997). Beliefs about Foreign Language Learning A study of Beliefs of teachers and students across cultural setting. *TEFLIN Journal*.
- Benjamin, Jane. & Chen, Yih-Lan. E. (2003). A cross-cultural study of Motivation of Students Learning a second Language.
- Gardner, Robert. C., & Lambert, Wallace. (1972). Attitudes and motivation in second Language Learning. Rowley, Massachusetts: New burry House.
- Heckel, Aimee. (2012). Foreign Language Classes for babies tout myriad litlenglenefites . Daily camera.com Boulder. co.
- Lotfy Mahmud, Samira. (2011). An Investigation of the Influence of Foreign Language Teaching on Mother Language Learning in 1st and in 3rd Grade Students from the perception of teachers in Nablus and Tulkarm Districts. A thesis for Master of teaching methods. An-Najah National University, Faculty of Graduate Studies, Nablus, Palestine.
- Lukmani, Y. (1972). Motivation to Learn and Language Proficiency, *Language Learning*, Vol. 22, 261-274.
- Musthafa, Bachrudin. & Sundayana, Wachya. (1993). teaching EFL learning sociolinguistic concepts for Intercultural Understanding. *TEFLIN Journal*; pp 54-67.
- Parvareh, Parvaneh. (2004). Motivation, Attitude, orientation and the use of Language Learning strategies. a thesis for the M.A. degree in teaching English as a Foreign language. Azad University: Science and Research campus.